

УДК 159.964

Іванова Наталія Олександрівна, аспірантка Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького

e-mail: natalivanova92@gmail.com

ПСИХОДІАГНОСТИКА В ГЛИБИННОМУ ПІЗНАННІ ПСИХІКИ СУБ'ЄКТА

Анотація

У статті подано загальний аналіз категорії психодіагностика як предмет психологічних досліджень, розкрито основні підходи до її класифікації; представлено характеристики психодіагностики з позицій академічної та практичної психології. У академічній психології акцент ставиться на домінуючій ролі свідомого, при спрямуванні на класифікацію та типологізацію поведінкових явищ. При цьому пріоритет надається класичному лабораторному експерименту, а їх результат визначається у формалізованому ключі. Психодіагностика в глибинному форматі дослідження психіки характеризується єдністю діагностики та корекції у психокорекційному процесі груп АСПП, яка обумовлює пізнання психіки суб'єкта в її цілісності (свідоме/несвідоме). Діагностико-корекційна процедура в глибинному пізнанні допомагає знівелювати дію захисної системи психіки та об'єктивувати неусвідомлювані чинники, котрі замасковані від респондента, проте впливають на спрямованість його дій. Психодіагностика в рамках психодинамічної парадигми передбачає використання адекватного інструментарію з опорою на метафоричність форм пізнання. Діагностична точність методів пізнання феномену психічного обумовлює активність респондента, що сприяє ефективності та результативності психокорекції.

Ключові слова: *активне соціально-психологічне пізнання (АСПП), академічна психологія, діагностика, діагностико-корекційний процес, глибинне пізнання, психодинамічна теорія, формальна діагностика.*

Иванова Наталия Александровна, аспирантка Черкасского национального университета имени Богдана Хмельницкого.

ПСИХОДИАГНОСТИКА В ГЛУБИННОМ ПОЗНАНИИ ПСИХИКИ СУБЪЕКТА

Аннотация

В статье представлен общий анализ категории психодиагностика как предмета психологических исследований, раскрыты основные подходы к ее классификации; представлены характеристики психодиагностики с позиций академической и практической психологии. В академической психологии акцент ставится на доминирующей роли сознательного, с направленностью на классификацию и типологизацию поведенческих явлений. При этом приоритет предоставляется классическому лабораторному эксперименту, а его результативность определяется в формализованном ключе. Психодиагностика в глубинном формате исследования психики характеризуется единством диагностики и коррекции в психокоррекционном процессе групп АСПП, которая обуславливает познание психики субъекта в ее целостности (сознательное/бессознательное). Диагностико-коррекционная процедура в глубинном познании помогает нивелировать действие защитной системы психики и объективировать неосознаваемые детерминанты, которые замаскированы от респондента, однако влияют на направленность его действий. Психодиагностика в рамках психодинамической парадигмы предполагает использование адекватного инструментария с опорой на метафоричность форм познания. Диагностическая точность методов познания феномена психического обуславливает активность респондента, что способствует эффективности и результативности психокоррекции.

Ключевые слова: активное социально-психологическое познание (АСПП), академическая психология, диагностика, диагностико-коррекционный процесс, глубинное познание, психодинамическая теория, формальная диагностика.

Ivanova Nataliya Olexandrivna, postgraduate student of Cherkassy National University named by Bohdan Khmelnytsky.

PSYCHODIAGNOSTICS IN DEPTH KNOWLEDGE OF THE SUBJECT'S PSYCHE

Summary

The article gives the overall analysis of the category psychodiagnostics as a subject of psychological researches, shows the basic approaches to its classification; presented the main characteristics of psychodiagnostics positions of academic and practical psychology. In academic psychology, the emphasis is placed on the dominant role of the conscious, with a focus on the classification and typology of behavioral phenomena. The priority is given to the classical laboratory experiment, and its effectiveness is determined in a formalized manner. Psychodiagnostics in the depth format of the study of the psyche is characterized by the unity of diagnosis and correction in the psycho-correctional process of the ASPA groups, which determines the cognition of the subject's psyche in its integrity (conscious / unconscious). Diagnostic-corrective procedure in deep knowledge helps to level the effect of the protective system of the psyche and to objectify the unconscious determinants, which are disguised from the respondent, but affect the direction of his actions. Psychodiagnostics within the framework of the psychodynamic paradigm presupposes the use of adequate tools with support for metaphorical forms of cognition. The diagnostic accuracy of methods of cognizing the phenomenon of mental causes the activity of the respondent, which contributes to the effectiveness and effectiveness of psycho-correction.

Keywords: *active socio-psychological knowledge (ASPK), academic psychology, diagnostic, diagnostic and corrective process, depth of knowledge, psychodynamic theory, a formal diagnostics.*

Актуальність роботи. На сучасному етапі розвитку українського суспільства особлива увага приділяється розв'язанню актуальних завдань психологічної науки, до яких відноситься пізнання психічного в його

цілісності, що потребує вдосконалення методів діагностико-корекційного процесу глибинного пізнання психіки суб'єкта.

Наукова робота виконується в форматі психодинамічної теорії, яка орієнтована на пізнання цілісності психічного в його свідомих та несвідомих проявах. Пізнання психіки потребує уваги до її суперечливої природи, що досягається методиками глибинно-психологічного спрямування, які синтезуються методом активного соціально-психологічного пізнання (АСПП), що розроблений академіком НАПН України Т. С. Яценко [18-23]. Прийоми, які використовуються в психокорекційній практиці груп АСПП об'єктивують глибинні детермінанти психіки, що обумовлюють пізнання психічного в єдності свідомості та несвідомого. Психодинамічний напрям став новою віхою у розвитку глибинної психології, що пов'язано з розвитком процесуальної діагностики, яка спирається на діалогічну взаємодію психолога з респондентом.

Мета статті розкрити особливості процесуальної діагностики в процесі глибинного пізнання психіки суб'єкта.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз літературних джерел вказує на те, що термін «діагностика» вперше був використаний в медицині, де він трактувався як «вивчення причин захворювання, принципи встановлення діагнозу» [6; 7; 13; 15]. Психологічний словник подає категорію «діагностика» як різнобічне обстеження людини з метою виявлення індивідуальних особливостей розвитку її психіки, здібностей, характеру, мотивації, особистісних якостей, акцентуацій, відхилення від норми [15, с. 169]. Розвиток психодіагностики пов'язаний з вивченням особливостей людської психіки в руслі експерименту і точних методів природничих наук. Першим її джерелом стала експериментальна психологія (В. Вундт) та розробка тестових методик, зорієнтованих на вивчення конкретних особистісних характеристик суб'єкта (А. Біне, Ф. Гальтон, Дж. Кеттел) [8].

Проблемою діагностичного та корекційного потенціалу методів пізнання психіки суб'єкта займалися: О. Бодальов [5], Ю. Ємел'янов [11], Г. Ковальов [12], Л. Петровська [16], Т. Яценко [18-23].

Загалом напрям досліджень, що одержав назву «психологічна діагностика», пов'язаний з науковими здобутками Б. Г. Ананьєва, який вважав, що психологічну діагностику слід розглядати як напрямок досліджень, що має на меті «визначення рівнів розвитку психофізіологічних функцій, процесів, станів і властивостей особистості ... встановлення структурних особливостей кожного з них і їх констеляцій, що утворюють складні синдроми поведінки ... розпізнання станів людини при дії різних стимуляторів, фрустраторів та складних ситуацій, визначення потенціалів людського розвитку (працездатності, обдарованості, спеціальних здібностей і т. д.) » [8, с. 19]. Л. Петровська у своїх дослідженнях зазначає, що психодіагностика набуває рис психологічної практики, якщо методи набувають спрямування на обстежуваний суб'єкт [16].

Термін психодіагностика включає в себе методи виявлення та вивчення індивідуально-психологічних особливостей людини та означає: сполучну ланку між загальнопсихологічними дослідженнями і практикою; конструювання та апробацію методик; розробку вимог до них як вимірювальних інструментів, способів обробки і інтерпретації результатів. Тому процедура обробки даних, отриманих при психологічній діагностиці, і постановці діагнозу проходить по фіксованій (прийнятній) схемі. Так, при дослідженні психічного розвитку особистості, процес діагностики характеризується послідовно визначеними етапами збору психологічної інформації, постановки діагнозу та надання рекомендацій. При цьому дослідження акцентує увагу на кількісній оцінці рівня психічного розвитку з орієнтацією на норму, а також валідність їх результатів [1]. Таким чином, психодіагностика пов'язана із: методами виявлення і вимірювання психологічної інформації, отриманої в процесі активності суб'єкта

(І. Дубровіна, Г. Дьяконов); встановленням психологічного діагнозу (Л. Бурлачук, К. Гуревич); стандартизованою інтерпретацією.

Досліджуючи сутність діагностики в контексті відомих нині психологічних підходів, Е. Шостром і Л. Браммер [13] діагностований матеріал поділяють на дві категорії: 1) одержаний із зовнішніх джерел (тестів й проєктивних методик) та представлений суб'єкту у вигляді статистичних побудов, результатів проведення проєктивних технік; 2) пов'язаний з інтрапсихічними даними, отриманими в ході діалогічної взаємодії психолога з респондентом. У форматі даного дослідження особливого значення набуває друга з цих категорій, що є характерним для глибинного пізнання психіки суб'єкта в її цілісності.

На даному етапі розвитку академічної психології існує два підходи до розуміння психодіагностики як науки – каузальний та психометричний. Об'єднує ці два підходи те, що вони розглядають психодіагностику як: наукову дисципліну, що є основою діагностичної діяльності практичного психолога; науку, що сприяє розробці адекватних засобів цієї діяльності. Використання таких науково обґрунтованих засобів підвищує ефективність практичної діяльності психолога.

Разом з тим ці підходи принципово відрізняються один від одного. Каузальний підхід (Л. С. Виготський, Ю. З. Гильбуха) характеризує психодіагностику як науку про вирішення діагностичних завдань щодо встановлення причин актуального стану обстежуваного. При цьому важливим є постановка діагнозу, діагностичне мислення психолога, підбір адекватних гіпотез тощо. Такий погляд на діагностику реалізується переважно при консультуванні, що створює умови для виконання психологом професійної ролі «кваліфікованого діагноста» і спирається на висування та перевірку діагностичних гіпотез [3].

Психометричний підхід характеризує психодіагностику як науку про розробку і застосування діагностичних методик. Найбільш виразно він представлений в наступному визначенні психодіагностики: «...психологічну

діагностику можна визначити як науку про конструювання методів вимірювання, класифікації і ранжування психологічних і психофізіологічних особливостей людей, а також про використання цих методів в практичних цілях». З наведеної характеристики психодіагностики випливає, що автори визнають розрізнення психодіагностики як практичної діяльності і наукової дисципліни, згодні з тим, що вони знаходяться в певному зв'язку між собою, а саме, що наукова дисципліна є основою діяльності практичного психолога [там само]. Свідченням цього є дослідження О. О. Бодальова, який сферу психодіагностики розділяє на теоретичну та практичну. Діагностика як теоретична дисципліна розглядає закономірності за параметрами валідних і надійних діагностичних суджень, правил «діагностичних висновків», за допомогою яких здійснюється перехід від ознак (або індикаторів) певного психічного стану (структури, процесу) до констатації їх наявності та вираженості. Практична діагностика передбачає зведення правил застосування психодіагностичних інструментів, що утворені на основі знань про властивості вимірюваних даних, етичних і професійних норм психодіагностичної роботи [5].

Матеріал даної статті узагальнює результати процесуальної діагностики в процесі глибинного пізнання цілісної психіки в групах активного соціально-психологічного пізнання (АСПП).

Виклад основного матеріалу. У академічній психології діагностика знайшла свій розвиток у формальному підході, де нівелюються глибинні витоки досліджуваних явищ, за рахунок пріоритетності форми. Словник іншомовних слів розкриває категорію «формальний» як віднесений до форми [10], філософський словник пов'язує з відображення результатів мислення у точних поняттях та твердженнях [17]. Характерними ознаками формальної діагностики є встановлені критерії (норма-патологія), наявність яких у досліджуваного виявляється при інтерпретації, фіксованою відповідно до шкал діагностування. При цьому формальній діагностиці властива стандартизація використовуваних методів. На думку А. Анастасі

стандартизацію можна розглядати з двох підходів: як вироблення єдиних вимог до процедури експерименту та визначення єдиного критерію оцінки результатів діагностичних випробувань [2]. У своїх дослідженнях М. Акімова виділяє формалізовані (тести, опитувальники, проєктивні методики) та малоформалізовані методи діагностики (спостереження, бесіди) [1].

Узагальнюючи зазначений вище матеріал, можна виділити наступні критерії формальної діагностики: орієнтованість на вимірювання психологічних даних, отриманих в процесі активності суб'єкта, постановку психологічного діагнозу, заснованому на стандартизованій інтерпретації (норма-патологія) з подальшим етапом корекції. У формальному підході наявна стандартизація діагностичних методів: вироблення єдиних вимог до процедури експерименту (певний алгоритм дій), визначення єдиного критерію оцінки результатів діагностичних досліджень.

Таким чином, можна зробити висновок, що формальна діагностика орієнтована на перевірку психологом запиту клієнта з метою визначення методів корекційного впливу на нього. Однак, варто зазначити, що при вивченні особливостей психічного розвитку суб'єкта формальна діагностика не враховує гуманістичний та феноменологічний підходи, що може впливати на точність інтерпретації індивідуально-неповторного змісту психіки. Тестова інтерпретація орієнтована на розкриття характерних особливостей психічного розвитку, котрі презентують рівень свідомості. В контексті цього, С. Л. Рубінштейн стверджував, що «тести статичні, вони концентрують діагностичний процес навколо одного моменту вирішення задачі, уніфікованої для усіх випробовуваних...» [8, с. 167]. Подібна позиція була заявлена в роботах Ф. Р. Дунаєвського, який наголошував на тому, що «зміст завдань тестів, як і раніше, визначається не теоретичними міркуваннями, а більш-менш випадковим свавіллям конструкторської вигадки авторів тесту» [8, с. 168].

До вивчення психіки у її цілісності форматі (свідоме/несвідоме) наблизилась грузинська наукова школа (Д. М. Узнадзе, Ф. В. Бассін та ін.

(див. [9]). Науковці наголосили на важливості розуміння механізмів витіснення, психічного захисту, регуляції поведінки дією «сили Я» для результативності психодіагностики. Однак їх дослідження не мали системного, завершеного характеру через відсутність належного науково-практичного та методологічного підґрунтя, що компенсується концептуальними засадами психодинамічної парадигми [].

У свій час поштовх до новітнього погляду на діагностику здійснила гуманістична психологія (третя сила). Гуманісти наголошували, що інструментарій дослідження повинен відповідати внутрішній динаміці психіки, яка детермінує поведінку суб'єкта. Дослідження, що враховують цей фактор, відрізняються специфікою умов пізнання психічного, а саме – забезпечення спонтанності та невимушеності поведінки учасників, що сприяє актуалізації внутрішніх детермінант. Така позиція вочевидь суперечить постулатам академічної психології, увага якої центрована на заданості зовні.

Огляд літератури дозволяє констатувати, що категорія «психодіагностика» розглядається вченими відповідно теоретичним позиціями: аналітична психологія К. Юнга, індивідуальна психологія А. Адлера, онтопсихологія А. Менегетті, транзакційний аналіз Е. Берн, гештальтпсихологія Ф. Перлз, психодрама Дж. Морено, трансперсональна психологія С. Гроф, символдрама Х. Льюїнер та ін.. У символдрамі, онтопсихології і трансперсональній психології діагностика застосовується як інтерпретація, що спирається на конкретні значення символів. Індивідуальна психологія та гештальтпсихологія ставлять акцент на здатності суб'єкта до самодіагностики на основі його власного матеріалу, що сприяє психокорекції. У класичній психодрамі превалює дія, яка забезпечує матеріал для діагностики, а корекція відбувається в процесі безпосереднього переживання почуттів.

В рамках психодинамічної парадигми представляє інтерес специфіка діагностики в школі аналітичної психології К. Юнга (див. [2]), яка виділяє наступні критерії даного процесу: діалогічність; урахування всіх вербальних і

невербальних виявів; застосування варіативності технік з орієнтацією на індивідуальну неповторність психіки суб'єкта; урахування архетипного значення символів; партнерство в процесі пізнання. В роботах дослідника, діагностика передбачає три рівні: минуле – генетичний компонент «несвідомого комплексу»; теперішнє – його наслідки (вияви в об'єктних відносинах); майбутнє – потенційні можливості для вирішення ситуації, що мають бути усвідомлені. Останнє може бути віднесено до цілей корекції та свідчить про те, що психіка суб'єкта має потенційну здатність до відбору й синтезу діагностично важливої інформації [2].

У глибинній психології акцент ставиться на розумінні внутрішніх закономірностей психіки, їх динаміці, що обумовлює специфіку методів пізнання. Таким вимогам відповідає метод АСПП. Діагностична процедура в групах АСПП характеризується поетапністю, багаторівневістю та процесуальністю і є невід'ємною від психокорекції. З огляду на те, що несвідоме має внутрішню голографічну організацію, яка детермінує активність суб'єкта, його невимушеність активності. Вся процедура глибинного пізнання психіки підкоряється вимогам законів позитивної дезінтеграції та вторинної інтеграції психіки на більш високому рівні психічного розвитку [18]. Дотримання даних законів ефективно здійснюється за умов введення в процес АСПП принципу додатковості, який розроблено Т. С. Яценко [19]. Згідно вказаного принципу, основними вимогами до глибинного пізнання є розуміння невід'ємності сфер свідомого та несвідомого та врахування психологом функціональних характеристик несвідомого шляхом постановки запитань, які повинні каталізувати вияв інформації «із іншого» (тобто із несвідомого). Врахування цих принципів обумовлює ослаблення опорів та гармонізацію психіки суб'єкта шляхом надання допомоги в розв'язанні його особистісної проблеми. Позитивна дезінтеграція передбачає ослаблення ілюзорних (хибних) уявлень особи, що були сформовані системою психологічних захистів. Цей процес пов'язаний із зниженням мортідних (деструктивних) тенденцій і розкриттям каналів

вираження лібідо (конструктивної енергії). Все це призводить до реконструювання та вторинної інтеграції, яка здійснюється мимовільно, самоплинно та має позитивний вплив на глибинне пізнання психіки [21]. Останнє потребує використання візуалізованих самопрезентантів та їх емотивного «оживлення» в процесі діалогічної взаємодії «психолог-респондент». В контексті цього варто зазначити про взаємозв'язок діагностичної процедури з «інформаційними еквівалентами», які латентно об'єднують асиметричні сфери психіки (свідоме/несвідоме). Психоаналітичний аналіз емпіричного матеріалу засвідчує про непереривність інформаційного обміну між підсистемами психічного, що включає перехід ідеальної (духовної) реальності у візуалізовану (опредмечену), яка відкриває перспективи пізнання неусвідомлюваних детермінант в площині споглядаємого (усвідомлюваного). Архетипічна універсалізація засобів репрезентації обумовлює об'єктивне дослідження латентних рівнів психіки [19].

Завдання психолога під час діагностико-корекційного процесу – забезпечити умови дослідження психіки в єдності її свідомих та несвідомих виявах. Таке пізнання передбачає знання закономірностей несвідомої сфери, яка в структурно-функційному аспекті є асиметрична сфері свідомого. Зокрема, свідоме – раціональне, несвідоме – ірраціональне; свідоме проявляється через вербальні засоби, несвідоме – через образи.

Психодіагностичний процес пізнання глибинних характеристик психіки передбачає забезпечення необхідних умов, які включають: спонтанність і невимушеність поведінки респондента; практичне володіння інструментарієм пізнання цілісної психіки в її свідомих та несвідомих виявах; володіння відповідними теоретико-методологічними засадами розуміння феномену психічного в його цілісності; розуміння функціональних особливостей несвідомого в процесі символізації; розуміння внутрішніх суперечностей психіки. В контексті цього варто зазначити, що діагностико-корекційний процес у групах АСПП спирається на специфічні умови, які

забезпечують процес глибинного пізнання. До них відносяться: спілкування в площині «людина-людина» за умов нівелювання соціально-статусних аспектів, відсутність оцінних суджень, що сприяє створенню позитивної атмосфери підтримки та захищеності. Важливим принципом є конфіденційність та прийняття людини такою, яка вона є, без критики, осуду та порад. Передумовою ефективності АСПП є мінімізація зовнішніх спонук до активності [18].

Важливим аспектом реалізації процесуальної діагностики є ініціювання учасників груп АСПП до візуалізованої самопрезентації з використанням допоміжних засобів (малюнок, іграшка, ліпка і т.д.). Самопрезентація є центральною ланкою у експлікації латентних змістів психіки назовні, що відкриває перспективи пізнання глибинних чинників виникнення особистісної проблеми. Процес візуалізованої самопрезентації забезпечує респонденту відчуття захищеності. Вкажемо деякі характеристики презентантації: несвідоме прямолінійно не об'єктивує свого змісту; презентант (в статичній формі) не передає смисл живої інстанції в її цілісності, тому потребує додаткових прийомів за допомогою діалогічної взаємодії. Така побудова діагностико-корекційного процесу співзвучна з позицією біхевіористів, що будь яке знання приходить із зовнішнього сприйняття [21].

В діагностико-корекційному процесі глибинного пізнання психіки суб'єкта для психолога особливого значення набувають категорії «об'єднання-роз'єднання», «інтеграція-дезінтеграція» психічних процесів як на рівні свідомого, так і на несвідомому. Врахування цього задає вектор психодіагностичної процедури – горизонт, хвильоподібний кордон між двома сферами психіки (свідоме/несвідоме). У психодинамічній парадигмі дана категорія була відкрита Т. С. Яценко та має назву «імпліцитний порядок» психіки суб'єкта. Імпліцитний порядок – це «слідування за...»; це невидиме і неконтрольоване ззовні впорядкування спонтанних проявів активності респондента. Йдеться про латентну детермінованість глибинних імпульсів

активності, що психологу важливо не лише розуміти (ймовірно прогнозувати), а й враховувати при постановці запитань респонденту, які мають побуджувати імпульс активності. Строгість послідовності вияву імпліцитного порядку та методологічна важливість його врахування в діагностико-корекційній процесі пояснюються тим, що він [порядок] формувався самоплинно (поза контролем свідомості) та має здатність узагальнено виражати індивідуальну неповторність функціонування психіки. Саме тому імпліцитний порядок має вияв в енергетичній потентності спонтанної активності суб'єкта, яка заявляє про себе поза «дисциплінарними» вимогами будь-якої логіки (чи то свідомого, чи несвідомого («іншої логіки»)) [19].

Діагностичний процес в психодинамічній парадигмі орієнтований на пізнання «логіки свідомого» і «логіки несвідомого», що відбувається на основі «ймовірного прогнозування», яке має проміжні істинні значення. Вірогідна логіка є не двозначною («істинне – хибне»), а багатозначною, оскільки бере до уваги інші значення в контексті ймовірності істини. Вірогідне прогнозування обумовлює об'єктивування ітеративних, інваріантних форм поведінки суб'єкта. Активність керівника груп АСПП базується на ймовірносних припущеннях, які зорієнтовані на встановлення логічної впорядкованості психічного, що має вияв у поведінковому матеріалі суб'єкта діагностико-корекційного процесу. Раціонально-логічні інтерпретації цього матеріалу є одною з складових пізнання специфіки спонтанної активності респондента, що сприяє упередженню алгоритмізованих дій та адекватному розкриттю індивідуальної неповторності психіки суб'єкта [18].

Діалогічна взаємодія є невід'ємним інструментом психолога в побудові процесуальної діагностики. Взаємодія в системі «психолог-респондент» здійснюється порційно, багаторівнево, в єдності позитивно дезінтеграційних та вторинно-інтеграційних процесів. Спонукальна сила питань психолога залежить від їх діагностичної спроможності, яка підкорена імпліцитному

порядку психіки. Діагностичність питань спирається на врахування попереднього поведінкового матеріалу у його ймовірносно-прогностичному аспекті. Враховуюче це, діалогічна взаємодія психолога з респондентом набуває роль посередника. У кожному «кроці» діалогічної взаємодії присутня як діагностика, так і корекція. Діалог каталізує мимовільний прояв системного співвідношення сфер свідомого та несвідомого, пізнання яких потребує від психолога наявність діагностичних навичок [22].

Таким чином, процесуальна діагностика в глибинному форматі орієнтована на пізнання психіки в її цілісності (свідоме/несвідоме), що обумовлює особистісні зміни суб'єкта шляхом розкриття латентних смислів його поведінки. Отримання респондентом рефлексивних знань передбачає ослаблення ілюзій, відступів від реальності, продукуємих психологічними захистами. Такий психокорекційний ефект передбачає реконструювання примітивних структур психіки суб'єкта в процесі багаторівневого розширення його самосвідомості.

Висновки. Аналіз концепцій та підходів до вивчення психодіагностики дозволяє ствердити, що дану категорію розглядають переважно з метою визначення індивідуальних особливостей розвитку психіки особистості: здібностей, особистісних рис, мотивацій, відхилень від «норми». У академічній психології в діагностичному процесі акцент робиться на зовнішній заданості психічного, що нівелює внутрішню (неусвідомлювану) його детермінованість та неуможливорює пізнання психіки в її цілісності.

Процесуальна діагностика в процесі глибинного пізнання орієнтована на надання допомоги суб'єкту в розумінні власного внутрішнього світу в контексті заданості певних почуттів та форм поведінки. Діагностико-корекційний процес, що підкорений принципам позитивної дезінтеграції та вторинної інтеграції на більш високому рівні розвитку психіки, передбачає мінімізацію емоційних навантажень та багаторівневість процесу пізнання психіки з пріоритетом когнітивно-пізнавальних процесів. Вказані принципи обумовлюють ослаблення ілюзорності ідеалізації образу Я. Орієнтири

діагностичного пізнання спрямовані на вияв внутрішніх передумов особистісних проблем, а не на зовнішню їх заданість. Важливою складовою процесуальної діагностики є реалізації діалогічної взаємодії психолога з респондентом з використанням візуалізованих презентантів психіки учасників груп АСПП.

Список використаних джерел

1. Акимова М. К. Психологическая диагностика / М. К. Акимова. – СПб : Питер, 2005. – 304 с.
2. Анастаси А. Психологическое тестирование / А. Анастаси. – М. : Педагогика, 1982. - 318 с.
3. Ануфриев А. Ф. Практическая психодиагностика. Система основных понятий / А. Ф. Ануфриев. – М. : Эксмо, 1999. – 192 с.
4. Белова О. В. Общая психодиагностика / О. В. Белова. – Новосибирск : Научно-учебный центр психологии НГУ, 1996. – 304 с.
5. Бодалев А. А., Столин В. В. Общая психодиагностика / А. А. Бодалев, В. В. Столин. – СПб : Речь, 2000. – 444 с.
6. Бурлачук Л. Ф. Словарь-справочник по психологической диагностике / Л. Ф. Бурлачук, С. М. Морозов. – К. : Наук. мысль, 1989. – 200 с.
7. Головин С. Ю. Словарь практического психолога / С. Ю. Головин. – Минск : Харвест, 1997. – 800 с.
8. Гуревич К. М. Психологическая диагностика. Учеб. Пособ. / К. М. Гуревич, Е. М. Борисова. – М. : УРАО, 1997. – 304 с.
9. Дубровина И. В. Школьная психологическая служба: Вопросы теории и практики / И. В. Дубровина. – М. : Педагогика, 1991. - 232 с.
10. Егорова Т. В. Словарь иностранных слов современного русского языка / Т. В. Егорова. – М. : Аделант, 2014. – 800 с.
11. Емельянов Ю. Н. Активное социально-психологическое обучение / Ю. Н. Емельянов. – Ленинград : Изд-во Ленинского университета, 1985. – 167 с.

12. Ковалев Г. А. Общение и развитие психики: Сб. науч. тр. / Г. А. Ковалев, А. А. Бодалев. – М. : изд. АПН СССР, 1986. – 176 с.
13. Конюхов Н. И. Словарь-справочник практического психолога / Н. И. Конюхов. – Воронеж : Издательство НПО «МОДЭК», 1996. – 224 с.
14. Лучинин А. С. Психодиагностика. Конспект лекций / А. С. Лучинин. – М. : Эксмо, 2008. – 91 с.
15. Мещеряков Б. Г. Психологический словарь / Б. Г. Мещерякова, В. П. Зинченко. – М. : Пресс, 1997. – 440 с.
16. Петровская Л. А. Компетентности в общении. Социально-психологический тренинг / Л. А. Петровская. – М. : Изд-во МГУ, 1989. – 216 с.
17. Философский энциклопедический словарь. – М. : Советская энциклопедия, 1983. – 837 с.
18. Яценко Т. С. Концептуальні засади і методика глибинної психокорекції: Підготовка психолога-практика: Навч. посіб. / Т. С. Яценко, Б. Б. Іваненко, С. М. Аврамченко. – К. : Вища шк., 2008. – 342 с.
19. Яценко Т. С. Методология глубинно-коррекционной подготовки психолога / Т. С. Яценко, А. В. Глузман. – Днепропетровск : Инновация, 2015. – 394 с.
20. Яценко Т. С. Основи глибинної психокорекції: феноменологія, теорія і практика : [навч. посіб.] / Т. С. Яценко. – К. : Вищашк., 2006. – 382 с.
21. Яценко Т. С. Психоаналитическая интерпретация комплекса тематических психорисунков (глубиннопсихологический аспект) / Т. Яценко, Я. Кмит, Л. Мошенская. – М. : СИП РИА, 2000. – 192 с.
22. Яценко Т. С. Самодепривація психіки та дезадаптація суб'єкта: монографія / Т. С. Яценко, В. І. Бондар, І. В. Євтушенко, М. М. Кононова, О. Г. Максименко. – К. : Вид-во НПУ імені М. Драгоманова, 2015. – 280 с.
23. Яценко Т. С. Теорія і практика групової психокорекції: активнее соціально-психологічне навчання : [навч. посіб.] / Т. С. Яценко. – К. : Вища шк., 2004. – 679 с.

References transliterated

1. Akymova M. K. *Psixolohycheskaya dyahnostyka* / M. K. Akymova. – SPb : Pyter, 2005. – 304 s.
2. Anastazy A. *Psixolohycheskoe testyrovanye* / A. Anastazy. – M. : Pedahohyka, 1982. - 318 s.
3. Anufryev A. F. *Praktycheskaya psixodyahnostyka. Systema osnovnykh ponyatyj* / A. F. Anufryev. – M. : Эkсмо, 1999. – 192 s.
4. Belova O. V. *Obshhaya psixodyahnostyka* / O. V. Belova. – Novosybyrsk : Nauchno-uchebnyj centr psixolohyy NHU, 1996. – 304 s.
5. Bodalev A. A., Stolyn V. V. *Obshhaya psixodyahnostyka* / A. A. Bodalev, V. V. Stolyn. – SPb : Rech", 2000. – 444 s.
6. Burlachuk L. F. *Slovar"-spravochnyk po psixolohycheskoj dyahnostyke* / L. F. Burlachuk, S. M. Morozov. – K. : Nauk. mysl", 1989. – 200 s.
7. Holovyn S. Yu. *Slovar" praktycheskoho psixoloha* / S. Yu. Holovyn. – Mynsk : Xarvest, 1997. – 800 s.
8. Hurevych K. M. *Psixolohycheskaya dyahnostyka. Ucheb. Posob.* / K. M. Hurevych, E. M. Borysova. – M. : URAO, 1997. – 304 s.
9. Dubrovyna Y. V. *Shkol"naya psixolohycheskaya sluzhba: Voprosy teoryy y praktyky* / Y. V. Dubrovyna. – M. : Pedahohyka, 1991. - 232 s.
10. Ehorova T. V. *Slovar" ynostrannykh slov sovremennoho russkoho yazyka* / T. V. Ehorova. – M. : Adelant, 2014. – 800 s.
11. Emel"yanov Yu. N. *Aktyvnoe sotsyal"no-psixolohycheskoe obucheniye* / Yu. N. Emel"yanov. – Lenynhrad : Yzd-vo Lenynskoho unyversyteta, 1985. – 167 s.
12. Kovalev H. A. *Obshheniye y razvytiye psyxyky: Sb. nauch. tr.* / H. A. Kovalev, A. A. Bodalev. – M. : yzd. APN SSSR, 1986. – 176 s.
13. Konyuxov N. Y. *Slovar"-spravochnyk praktycheskoho psixoloha* / N. Y. Konyuxov. – Voronezh : Yzdatel"stvo NPO «MODЭK», 1996. – 224 s.

14. Luchynyn A. S. Psyxodyahnostyka. Konspekt lekcyj / A. S. Luchynyn. – M. : Eksmo, 2008. – 91 s.
15. Meshheryakov B. H. Psyxolohycheskyj slovar" / B. H. Meshheryakova, V. P. Zynchenko. – M. : Press, 1997. – 440 s.
16. Petrovskaya L. A. Kompetentnosty v obshhenyy. Socyal"no-psyxolohycheskyj trenynh / L. A. Petrovskaya. – M. : Yzd-vo MHU, 1989. – 216 s.
17. Fylosofskyj encyklopedycheskyj slovar". – M. : Sovetskaya encyklopedyya, 1983. – 837 s.
18. Yacenko T. S. Konceptual"ni zasady i metodyka hlybynnoyi psyxokorekciyi: Pidhotovka psyxoloha-praktyka: Navch. posib. / T. S. Yacenko, B. B. Ivanenko, S. M. Avramchenko. – K. : Vyshha shk., 2008. – 342 s.
19. Yacenko T. S. Metodolohyya hlubynno-korrekcyyonnoj podhotovky psyxoloha / T. S. Yacenko, A. V. Hluzman. – Dnepropetrovsk : Ynnovacyya, 2015. – 394 s.
20. Yacenko T. S. Osnovy hlybynnoyi psyxokorekciyi: fenomenolohiya, teoriya i praktyka : [navch. posib.] / T. S. Yacenko. – K. : Vyshhashk., 2006. – 382 s.
21. Yacenko T. S. Psyxoanalytycheskaya ynterpretacyya kompleksa tematycheskyx psyxorysunkov (hlubynnopsyxolohycheskyj aspekt) / T. Yacenko, Ya. Kmyt, L. Moshenskaya. – M. : SYP RYA, 2000. – 192 s.
22. Yacenko T. S. Samodepryvacyya psyxiky ta dezadaptacyya sub'yekta: monohrafiya / T. S. Yacenko, V. I. Bondar, I. V. Yevtushenko, M. M. Kononova, O. H. Maksymenko. – K. : Vyd-vo NPU imeni M. Drahomanova, 2015. – 280 s.
23. Yacenko T. S. Teoriya i praktyka hrupovoyi psyxokorekciyi: aktyvnee social"no-psyxolohichne navchannya : [navch. posib.] / T. S. Yacenko. – K. : Vyshha shk., 2004. – 679 s.

Отримано: 06.03.2017

Відрецензовано: 14.03.2017

Опубліковано: 24.03.2017